

חקיקה להסדרת שירותים חברתיים לאנשים עם מוגבלות סקירה בין-לאומית

מריאלה יאבו רותם נגר אידלמן
עדי הרקוביץ-אמיר ליטל ברלב

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
תרגום לאנגלית (תקציר): חני מנור
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

הסקירה הוזמנה על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי ומומנה בסיועו

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל
ת"ד 3886 ירושלים 9103702
טלפון: 02-6557400
brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | חשוון תשפ"ב | אוקטובר 2021

תקציר

רקע

החקיקה בישראל מסדירה מתן שירותים חברתיים רק לחלק מן האנשים עם מוגבלות. אי לכך, עם כניסתו לתפקיד ביוני 2021 החליט ח"כ מאיר כהן, שר הרווחה והביטחון החברתי, שיש להסדיר בחקיקה מתן שירותים חברתיים באופן רחב יותר, הכולל את כל אוכלוסיות האנשים עם מוגבלות שבאחריות מינהל מוגבלויות שבמשרד הרווחה והביטחון החברתי (אנשים עם מוגבלות מוטורית, חושית, שכלית-התפתחותית, קוגניטיבית, אוטיזם וילדים עם עיכוב התפתחותי). לנוכח החלטה זאת, מינהל מוגבלויות מגבש בשיתוף עם הלשכה המשפטית של המשרד הצעת חוק למתן שירותים חברתיים לאנשים עם מוגבלות שתיתן מענה הולם לצורכיהם, תחזק את יכולתם לקיים חיים עצמאיים ואוטונומיים ותגביר את השתתפותם בחברה באופן שוויוני. כדי לגבש את הצעת החוק, הזמין מינהל מוגבלויות ממכון מאיר-סג'ווינט-ברוקדייל סקירה בין-לאומית בנושא חקיקה הנוגעת להסדרת מתן שירותים חברתיים לאנשים עם מוגבלות במדינות נבחרות.

מטרה

מטרת הסקירה לסייע למינהל מוגבלויות ללמוד ממדינות שונות בעולם מודלים לחקיקה המסדירים מתן שירותים חברתיים לאוכלוסיות היעד השונות של המינהל ובהתייחס לשירותים חברתיים מגוונים: שירותי דיור, סיוע אישי, שירותי פנאי, שירותים תומכים טיפוליים ועוד.

שיטה

הסקירה מבוססת על מגוון מקורות מידע. נוסף על ניתוח מעמיק של החוקים עצמם, נעשה שימוש באתרי אינטרנט של משרדי ממשלה, רשויות מקומיות וארגונים נותני שירותים, מאמרים אקדמיים וספרות אכורה הכוללת ניירות מדיניות של ארגונים הפעילים בנושא ומחקרי הערכה. הסקירה מתמקדת בחמש מדינות: **אוסטרליה, אנגליה, ספרד, קנדה (מחוז אונטריו) ושוודיה**. בחירת המדינות נקבעה על ידי החוקרות לאחר בדיקה מעמיקה עם מומחים בתחום המוגבלויות בארץ וברחבי העולם. בנוגע לכל מדינה נסקרו החוקים המסדירים מתן שירותים חברתיים לאנשים עם מוגבלות, תוך התמקדות בשישה נושאים: (1) אוכלוסיות היעד של החוק; (2) תחומים וסוגי השירותים החברתיים המסופקים תחת החוק; (3) הגורמים האחראים ליישום החוק; (4) תהליכי קביעת הזכאות לשירותים; (5) אופן הקצאת השירותים; ו- (6) אופן מימוש השירותים.

ממצאים ומסקנות

הסקירה מציגה חוקים שונים המסדירים במגוון דרכים מתן שירותים חברתיים לאנשים עם מוגבלות. שונות זו באה לידי ביטוי בכמה מאפיינים מרכזיים של החוקים הנבחרים. ראשית, **אוכלוסיית היעד** של החוקים נמצאת על רצף בנוגע להרכב הקבוצות המוכלות

בחוק. בקצה האחד חוקים המיועדים לאנשים עם מוגבלויות מסוימות, בתווך חוקים לאנשים עם מגוון רחב של מוגבלויות ובקצה השני חוקים לאוכלוסייה רחבה יותר הכוללת לא רק אנשים עם מוגבלות אלא גם מטפלים וזקנים. שנית, ההתייחסות ל**שירותים החברתיים המכוסים** תחת החוק **והדרכים לממש** אותם שונה. חלק מן החוקים מגדירים מראש את סוגי השירותים שהם מכסים ב"סלי שירותים", "קטלוג שירותים" וכדומה. לעומתם, חוקים אחרים מעבירים את הסמכות לקביעת השירותים לגופים שונים שיעשו זאת בהמשך, על בסיס קריטריונים או עקרונות שמוגדרים בחוק. חוקים אחרונים אלו גם מגדירים את יישומו של מנגנון לתקצוב אישי לטובת מימוש השירותים והתמיכות שמכוסים בחוק. בשתי השיטות ישנו דגש על מתן שירותים שיקדמו את העצמאות של אנשים עם מוגבלות ויסייעו בשילובם בחברה.

יחד עם זאת, ישנם מאפיינים המשותפים לכל או לרוב החוקים שמוצגים בסקירה. כל החוקים שמים דגש רב על **הספקת שירותים ותמיכות בקהילה**, מתוך רצון לתת מענה לאנשים עם מוגבלות בסביבה המוכרת להם ויחד עם כלל החברה. כמו כן ברוב החוקים השירותים מוקצים לאנשים עם מוגבלות **על בסיס צורכיהם בחיי היום-יום** ורמת התמיכה הנדרשת להם ולא על בסיס סוג המוגבלות או האבחון שלהם. נוסף על כך, רוב החוקים עושים שימוש ב"**תוכניות אישיות**" לצורך קביעת השירותים השונים שאדם עם מוגבלות זכאי להם, כאשר על האדם עם מוגבלות להיות צד פעיל ובעל משמעות ככל האפשר בעת קביעת התוכנית האישית, ועל האנשים מסביבתו להיות מעורבים בכך על פי הצורך. לבסוף, כל החוקים עוסקים ב**הסדרת היחסים וחלוקת הסמכויות בין רמת המדינה לרמה המקומית**, בין על ידי הקמת גופים ייעודיים שתפקידם להגדיר את תנאי החוק ואת אופן יישומו, ובין על ידי העברת סמכויות לגופים קיימים, פרטיים או ציבוריים (כגון מחלקות לשירותים חברתיים ברשויות מקומיות או מפעילים פרטיים). מאפיין זה מדגיש את חשיבות הגופים המקומיים בעת יישום והספקת השירותים, ומגדיר את רמת הגמישות שכל חוק מאפשר לגופים מקומיים בהספקת שירותים ובפיתוחם.

תוכן עניינים

1	1. רקע
1	1.1 חקיקת שירותים חברתיים לאנשים עם מוגבלות
2	1.2 חקיקת שירותים חברתיים לאנשים עם מוגבלות בישראל
3	2. מטרה
3	3. שיטה
6	4. חקיקת שירותים חברתיים במדינות הנבחרות
6	4.1 אוסטרליה
9	4.2 אנגליה
14	4.3 ספרד
18	4.4 אונטריו, קנדה
23	4.5 שוודיה
28	5. סיכום ודין
31	6. לוח משווה
45	עוד פרסומים של המכון בנושא
46	מקורות

רשימת לוחות

4	לוח 1: השיקולים בבחירת המדינות
---	--------------------------------